

ZŁOŻENIA W ROSYJSKIM SLANGU MŁODZIEŻOWYM

COMPOUNDS IN RUSSIAN YOUTH SLANG

KATARZYNA KUBECKA

ABSTRACT. The article is devoted to compounds in Russian youth slang. The author proves that young people treat compounds as a basis for creative modifications and play with words by combining various parts of speech, different styles, languages in one in order to create humorous formations.

Keywords: compounds, youth slang, analogy, modifications, hybrid creations, humour, neologisms

Katarzyna Kubecka, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań
– Polska, katkub@amu.edu.pl

Wyrazy złożone (złożenia) odgrywają ważną rolę we współczesnym języku rosyjskim. Język rosyjski w znacznie większym stopniu niż pozostałe języki słowiańskie charakteryzuje dążność do tworzenia zwartych, skondensowanych formalnie i semantycznie struktur słowotwórczych [Kaliszan 1995: 167]. Bujny rozwój tych formacji językowych widoczny jest w sferze nauki, techniki, kultury. Mowa tu przede wszystkim o złożeniach rzeczownikowych. Formacje te, jako jednolicie ukształtowane jednostki leksykalne, utworzone z dwu lub kilku samodzielnych znaczeniowo komponentów, wyrażają tendencję do ekonomii materiału językowego stanowiącego budulec dla nowych jednostek nominacji.

Złożenia są licznie reprezentowane w słownictwie specjalistycznym: w medycynie (*белокровие* ‘białaczką’, *водобоязнь* ‘wodowstręt’, *косоглазие* ‘zeź’, *светобоязнь* ‘światłowstręt’), w anatomii (*носоглотка* ‘jama nosowo-gardłowa’, *птицевод* ‘przełyk’, *яйцевод* ‘jajowód’), w biologii (*видообразование* ‘powstawanie gatunków’), w botanice (*белокрыльник* ‘czermień błotna’, *горюцвет* ‘miłek’, *корнеплоды* ‘rośliny okopowe’ (korzenie), *чернобыльник* ‘bylica pospolita’), w zoologii (*головогрудь* ‘głowotułów’, *иглокожие* ‘szkarłupnie’, *овцебык* ‘wół piżmowy’). Wiele przykładów występuje również w nazwach związków chemicznych (*двуокись* ‘dwutlenek’, *сероуглерод* ‘dwusiarczek węgla’, *сероводород* ‘siarkowodór’, *углеводород* ‘węglowodór’), w matematyce (*восьмигранник* ‘ośmiościan’, *двучлен* ‘dwumian’, *многогранник* ‘wielościan’), w rolnictwie (*весновспаика* ‘orka wiosenna’, *зерносушилка* ‘suszarka do ziarn

na', *растениеводство* 'uprawa roślin', *сахаронос* 'roślina cukrowa', *свекловодство* 'uprawa buraków'), w leksyce lotniczej (*вертодром* 'port śmigłowcowy', *вертолет* 'śmigłowiec', *винтокрыл* 'wirolot', *бортопроводник* 'steward'), w terminologii wojennej (*боеголовка* 'głowica bojowa', *бронешашня* 'wieża pancerna', *торпедоносец* 'samolot torpedowy'), sportowej (*водолазник* 'narciarz wodny', *легковес* 'zapaśnik wagi lekkiej', *двоеборье* 'dwubój', *копье-метатель* 'oszczepnik', *скалолазание* 'wspinaczka górską'). Złożenia występują też w nazwach działów nauki (*землеведение* 'nauka o ziemi', *краеведение* 'krajoznawstwo', *языкознание* 'językoznanstwo'), w nazwach przyrządów technicznych (*ветромер* 'wiatromierz', *дальномер* 'odległościomierz', *искрогаситель* 'iskrochron', *звукоизлучатель* 'nadajnik dźwięku', *угледробилка* 'krusząca węgla'), nazwach zawodów: *винодел* 'producent win', *востоковед* 'orientalista', *газорезчик* 'spawacz-przecinacz', *мореплаватель* 'żeglarz, marynarz', *скотовод* 'hodowca bydła', *черноморец* 'marynarz floty czarnomorskiej'), w nazwach przedstawicieli dwunarodowości (*сербохорваты* 'serbochorwaci', *чехословаки* 'czechosłowacy'), i innych nazwach: *водоворот* 'wir wodny', *водоподача* 'dostarczanie wody', *плодоовоуци* 'owoce i warzywa', *водопад* 'wodospad', *громоотвод* 'piorunochron', *домостроительство* 'budownictwo mieszkaniowe', *золотодобыча* 'wydobycie złota', *угледобыча* 'wydobycie węgla', *самозащита* 'samoobrona', *ясновидение* 'jasnowidzenie', *снегоочиститель* 'pług śnieżny', *соковыжималка* 'sokowirówka', *чаепитие* 'picie herbaty'.

Jak widać z przytoczonych powyżej przykładów, złożenia rzeczownikowe w języku rosyjskim występują w wielu dziedzinach życia. Ze względu na to, że znajomość problemów naukowych i technicznych coraz bardziej upowszechnia się we współczesnym społeczeństwie rosyjskim, terminy specjalne przenikają do języka ogólnego i stają się zrozumiałe dla przeciętnego użytkownika języka. Czy to słownictwo przenika zatem również do analizowanego przez nas słownictwa młodzieżowego? Czy są to takie same złożenia? Co nazywają? Czy pojawiając się w języku młodzieżowym, nabierają charakterystycznej dla tego socjolektu ekspresji? Czy w analizowanych formacjach językowych pojawiają się zapożyczenia z języków obcych, tak charakterystyczne dla języka młodzieżowego? Źródłem materiału leksykalnego dla naszych badań będzie słownik rosyjskiego slangu młodzieżowego *Молодежный сленг: толковый словарь* T. G Nikitiny [Никитина 2009].

Złożenie jako sposób tworzenia nowych wyrazów w języku rosyjskim jest najbardziej rozpowszechnione wśród rzeczowników i przymiotników. Inne części mowy są wykorzystywane w znacznie mniejszym stopniu.

W języku rosyjskim rozróżniamy trzy zasadnicze sposoby formowania rzeczowników złożonych: 1) czyste złożenia, 2) złożenia z jednoczesną sufiksacją materialną, 3) złożenia z jednoczesną sufiksacją zerową. Są one

oparte bądź na rosyjskich leksemach, bądź na cząstkach obcego pochodzenia. Przyjrzyjmy się zatem dokładnie każdej z tych kategorii.

Pierwszy z analizowanych wariantów stanowią czyste złożenia. Drugi (ostatni) człon w tych konstrukcjach (w przypadku złożzeń rzeczownikowych) równy jest samodzielnemu wyrazowi – rzeczownikowi, a elementem łączącym jest interfiks [Blicharski 1977: 12]. Należą tu kompozycje składające się z obu członów rzeczownikowych, np. nazwy osób: *головачлен* ‘młody człowiek z ogoloną głową’ (*голова* + *член*), *козлогвардеец* ‘milicjant’ (*козел* + *гвардеец*), *скотобаза* ‘otyła kobieta’ (*скот* + *база*), pojedyncze leksemy nazywające przedmioty: *мордомойка* ‘umywalka’ (*морда* + *мойка*), pojęcia abstrakcyjne: *жопо-часы* ‘czas spędzony w urzędzie i zaliczony jako dzień pracy’, *слонораздача* ‘wręczenie nagród’ (*слон* + *раздача*), przedmioty nauczania: *головаотяпка* ‘trudny przedmiot nauczania’ (*голова* + *отяпка*), dyscypliny sportowe: *ногомяч* ‘piłka nożna’ (*нога* + *мяч*), pojazdy: *цветомузыка* ‘pojazd milicyjny’ (*цвет* + *музыка*). W pierwszym członie może również występować temat przymiotnika. Przytoczmy pojedyncze przykłady: nazwy osób: *бронепоезд* ‘głupi, ociężały umysłowo człowiek’ (*броневой* + *поезд*), *сухофрукт* ‘osoba powściągliwa’ (*сухой* + *фрукт*), część ciała: *боеголова* ‘męski organ płciowy’ (*боевой* + *голова*), alkohol: *боекомплект* ‘alkohol’ (*боевой* + *комплект*).

Kolejną grupę stanowią złożenia z jednoczesną sufiksacją materialną. Ze względu na charakter ostatniego członu wyróżniamy następujące podgrupy: 1) rzeczowniki złożone z odczasownikowym tematem w ostatnim członie i sufiksem, 2) rzeczowniki złożone z odrzeczownikowym tematem w ostatnim członie i sufiksem; w pierwszym komponencie mogą występować tutaj tematy rzeczowników, przymiotników, liczebników i zaimków. Najliczniejszą grupę stanowią złożenia z czasownikiem. Służą one przede wszystkim do tworzenia nazw osób wykonujących jakąś czynność, zawodów, pojazdów i przedmiotów oraz nazw miejsc, w których wykonywane są czynności wyrażone w drugim członie złożenia, a skonkretyzowane przez człon pierwszy. Przytoczmy przykłady nazw osób: *кайфоломищик* ‘człowiek, psujący innym dobry nastrój, uczucie zadowolenia, euforii’ (*кайф* ‘zadowolenie, euforia, *nieform. odlot*’ [Hryniewicz-Adamskich 2005: 57] + *ломать* + *-щик*), *понторезка* ‘dziewczyna zachowująca się zuchwale, wyzywająco’ (*понт* + *резать* + *-ка*), *сексопилка* ‘atrakcyjna dziewczyna’ (*секс* + *пилить* + *-ка*), zawodów: *зубочистка* ‘dentystka’ (*зуб* + *чистить* + *-ка*), *сексокосилка* ‘ prostytutka’ (*секс* + *косить* + *-лка*), pojazdów: *огнетушитель* ‘straż pożarna’ (*огонь* + *тушить* + *-тель*), *психовозка* ‘karetka pogotowia ratunkowego przewożąca pacjentów chorych psychicznie’ (*псих* + *возить* + *-ка*), *хмелеуборщик* ‘pojazd izby wytrzeźwień’ (*хмель* + *убирать* + *-щик*), *членовозка* ‘samochód rządowy’ (*член* ‘członek rządu’ + *возить* + *-ка*), *шишковозка* ‘samochód rządowy’ (*шишка* ‘naczelnik, człowiek wpływowy’ + *возить*

+ -ка); przedmiotów: *вишегоняка* 'grzebień' (*вши* + *гонять* + -лка), *трупоулавливатель* 'pas przymocowany powyżej tylnej klapy ciężarówki przewożącej ludzi' (*труп* + *улавливать* + -тель), miejsc: *дуборезка* 'kostnica' (*дуб* 'nieboszczyk, zmarły' + *резать* + -ка), *кишкотряска* 'betonowa droga' (*кишки* + *трясти* + -ка), *кровососка* 'punkt transfuzji krwi' (*кровь* + *сосать* + -ка), *соковыжималка* 'szkoła' (*сок* + *выжимать* + -лка); części ciała: *стаканодержатель* 'ręka' (*стакан* + *держат* + -тель), lekcji: *комполомка* 'informatyka' (*компьютер* + *ломать* + -ка), *мозгонудрилка* 'trudny przedmiot' (*мозг* + *пудрить* + -лка) i inne: *кайфоломка* 'proces przerywania euforii narkotykowej' (*кайф* + *ломать* + -ка), *ксиволомка* 'kontrola dokumentów' (*ксива* 'paszport, dowód tożsamości' [tamże 68] + *ломать* + -ка), *спинномозговик* 'prymitywna gra komputerowa' (*спина* + *мозговать* + -вик).

Znacznie mniej licznie występują złożenia, składające się z tematu zamimka + tematu czasownika + sufiksu: *самоделка* 'samodzielna praca' (*сам* + *делат* + -ка), *самоиграйка* 'elektroniczny instrument z autoakompaniamentem dla amatorów' (*сам* + *играт* + -ка), *самолюбие* 'onanizm' (*сам* + *любит* + -ие). Najmniej liczne okazały się zestawienia z liczebnikiem. Występują tu tylko pojedyncze złożenia: temat liczebnika + temat czasownika + sufiks: nazwy osób: *первопроходец* 'pierwszy partner seksualny dziewczyny' (*первый* + *проходить* + -ец), część ciała: *первопечатник* 'męski organ płciowy' (*первый* + *печатать* + -ник).

Drugą podgrupę tworzą rzeczowniki złożone z odrzeczownikowym tematem w ostatnim członie i sufiksem. W charakterze pierwszego członu występują tematy rzeczowników, przymiotników, liczebników, zaimków, czasowników. W analizowanym materiale możemy wyodrębnić pojedyncze formacje składające się z tematu przymiotnika + temat rzeczownika + sufiksu. Wyróżnimy tu: a) nazwy osób i zawodów: *дальнобойщик* 'kierowca jeżdżący na dalekich trasach lub osoba wyjeżdżająca za granicę w celach zarobkowych' (*дальний* + *бой* + -щик), *дальнобойщица* ' prostytutka świadcząca usługi kierowcom samochodów transportowych, itp., pot. tironka' (*дальний* + *бой* + -щица), *плоскодонка* 'dziewczyna z małym biustem' (*плоский* + *дно* + -ка), *черномордик* 'Afroamerykanin' (*черный* + *морда* + -ик), *чужежопник* 'aktywny homoseksualista' (*чужий* + *жоп* + -ик); miejsc: *косоглазия* 'Azja' (*косой* + *глаз* + -ия); alkoholu: *косорыловка* 'wódka' (*косой* + *рыло* + -ка), pojazdów: *дальнобойка* 'ciężarówka, dokonująca międzynarodowych przewozów na dużych odległościach' (*дальний* + *бой* + -ка), *синеглазка* 'pojazd milicyjny' (*синий* + *глаз* + -ка).

Niewielką grupę tworzą konstrukcje składające się z tematu liczebnika (a także członów *мало-*, *много-*, *полу-*) + temat rzeczownika + sufiks: nazwy osób: *однофамильцы* 'rodzice' (*один* + *фамилия* + -цы), *двустволка* 'dziewczyna, kobieta' (*два* + *ствол* + -ка), *одномандатник* 'mężczyzna dochowujący wierności swojej żonie / partnerce' (*один* + *мандат* + -ник). Dwie nazwy

funkcjonują w dwóch znaczeniach, są to: *однодырочник* – to określenie 1) 'mężczyzn, którzy żyją z jedną kobietą, zwłaszcza mąż i kochanek', 2) 'współuczestnicy grupowego gwałtu' (*один+ дырка + -ник*) i *многостаночница* 1) 'kobieta mająca wielu kochanków', 2) ' prostytutka obsługująca jednocześnie wielu klientów' (*много + станок + -ница*); miejsc: *малолетка* 'zakład poprawczy' (*мало + год + ка*), *стометровка* 'ulubiona trasa spacerów homoseksualistów' (*сто + метр + ка*); alkoholi: *первоклассница* 'najtańsza wódka, pojawiła się z sklepach 1 września 1983 r. w trakcie rządów J. Andropowa' (*первый + класс + -ница*), *стограммешник* 'sto gramów alkoholu' (*сто + грамм + -шник*).

Ostatnią z analizowanych grup stanowią złożenia z jednoczesną sufiksacją zerową. Są to głównie złożenia z tematem odczasownikowym w ostatnim komponencie, w pierwszym członie mogą występować tematy rzeczowników, przymiotników, liczebników, zaimków, przysłówków, czasowników. Tego typu złożenia są nazwami osób i przedmiotów, charakteryzowanych przez czynności określone w drugiej części złożenia. Wśród przykładów konstrukcji: temat rzeczownika + temat czasownika możemy znaleźć: nazwy osób: *деловар* 'człowiek interesu, spryciarz, cwaniak' (*дело + варить*), *глюколов* 'narkoman' (*глюки* 'halucynacje, omamy występujące pod wpływem środków odurzających' + *ловить*), *кайфолом* 'człowiek, który swoim zachowaniem psuje innym odczucie zadowolenia' (*кайф* 'zadowolenie, euforia, *неформ. odlot*' + *ломать*), *крезогон* 'człowiek dziwaczny, nienormalny, chory psychicznie' (*креза + гнать*), *кровосос* 'handlarz narkotyków' (*кровь + сосать*), *панокур* 'narkoman, który pali haszysz' (*план + курить*), *понтовоз* 'człowiek ze zbyt wysoką samooceną' (*понт + возить*), *понторез* 'człowiek zachowujący się zuchwale, arogancko' (*понт + резать*), *спермогон* 'mężczyzna o ogromnej potencji seksualnej' (*сперма + гнать*), *туфтогон* 'oszust' (*туфта* 'oszustwo' + *гнать*), *фуфлогон* 'oszust' (*фуфло + гнать*), *хвостонад* 'człowiek, który lubi bawić się na czyjś koszt' (*хвост + падать*), *хренодел* 'człowiek, który robi coś złego' (*хрен + делать*), *хохмогон* 'człowiek błyskotliwy, żartowniś' (*хохма* 'żart' + *гнать*); nazwy zawodów: *дуборез* 'wykładowca patologoanatomii' (*дуб + резать*), *мордодел* 'specjalista od kreowania wizerunku' (*морда + делать*), *мордомаз* 'charakteryzator, stylistą' (*морда + мазать*), *пивовар* 'biznesman odnoszący sukcesy' (*пиво + варить*), *психолом* 'lekarz psychiatra lub pielęgniarz, który „poskramia”, uspokaja chorych w szpitalu psychiatrycznym' (*психа + помать*), *шмаровоз* 'sutener prostytutki' (*шмара* ' prostytutka' + *возить*); nazwy uczniów / studentów: *куроцун* 'student akademii rolniczej' (*куры + цунать*), *птицевод* 'słaby, dwójkowy uczeń' (*птица + водить*); nazwy pojazdów, są to określenia karetki pogotowia ratunkowego przewożącej psychicznie chorych pacjentów (4): *крезовоз* (*креза* 'człowiek nienormalny, szalony' + *возить*), *психовоз* (*психо + возить*), *чумовоз* (*чума* 'szalony człowiek' + *возить*), *шизовоз* (*шиза*

'człowiek szalony, nienormalny, chory psychicznie, schizofrenik' + *возить*), samochodów dla naczelników (2): *бугровоз* (*бугор* 'kierownik, zwierchnik, człowiek na stanowisku' + *возить*), *шишковоз* (*шишка* 'naczelnik, osoba wpływowa' + *возить*); pojazdów izby wytrzeźwień (2): *скотовоз* (*скот* + *возить*), *цементовоз* (*цемент* 'miliçant' + *возить*); środków transportu publicznego (2): *лоховоз* (*лох* 'prostak' + *возить*), *скотовоз* (*скот* + *возить*); pozostałe nazwy pojazdów reprezentowane są pojedynczymi leksemami: kolej elektryczna: *бичевоз* (*бич* 'bezdomny' + *возить*), wozy policyjne: *мусоровоз* (*мусор* 'miliçant' + *возить*), samochody rządowe: *членовоз* (*член* 'członek rządu' + *возить*); jeep lub inny prestiżowy samochód przewożący członków grup przestępczych i biznesmenów: *труповоз* (*труп* 'człowiek pijany' + *возить*), autobus przewożący fanów: *фановоз* (*фан* + *возить*), pojazd przewożący zmarłych do kostnicy: *жмуровоз* (*жмур* 'nieboszczyk' + *возить*), męskie erotyczne show dla kobiet: *банановоз* (*банан* 'męski organ płciowy' + *возить*). Nazwa pojazdu służącego do przewozu aresztowanych lub więźniów *зеквоз* powstała poprzez połączenie skrótu *зек* (*заклученный контингент* 'więźni, aresztant') i cząstki *-воз*; nazwy przedmiotów, charakteryzujące czynność określoną w pierwszej części złożenia: *блохолов* 'program komputerowy używany do usuwania błędów' (*блоха* 'błąd w programie' + *ловить*), *мордогляд* 'lustro' (*морда* + *глядеть*), *умоотвод* 'czapka z pomponem' (*ум* + *отводить*), *числогрыз* 'kalkulator' (*число* + *грызть*), *мордодуи* 'wentylator w samochodzie' (*морда* + *дут*), *свинорез* 'duży nóż' (*свинья* + *резать*); nazwy miejsc: *булкотряс* 'dyskoteka' (*булки* 'pośladki' + *трясти*); nazwy narkotyków: *глюкоген* 'substancja narkotyczna wywołująca halucynacje' (*глюк* + *генерить*); nazwy alkoholu: *стенолаз* 'alkohol metylowy' (*стена* + *лазить*); nazwy części ciała: *дырокол* 'męski organ płciowy' (*дыра* + *колот*), *кишкоправ* 'męski organ płciowy' (*кишки* + *править*), *пулемет* 'duży męski organ płciowy' (*пуля* + *метать*), *целколом* 'męski organ płciowy' (*целка* + *ломать*); inne nazwy: *мордотрен* 'silny morski wiatr' (*морда* + *тренать*); *бомбомет* 'przerzucanie ściagi przez klasę' (*бомба* 'ściaga' + *мететь*).

Najmniej licznie reprezentowane są złożenia powstałe z połączenia tematu przymiotnika z tematem czasownika. Wymienić możemy tu zaledwie kilka przykładów: *долгостой* 'długotrwała erekcja' (*долго* + *стоять*), *сухостой* 'akt seksualny bez osiągnięcia orgazmu' (*сухой* + *стать*). Równie mało liczne są złożenia składające się z tematu zaimka i tematu czasownika: *самовар* 'nieduży flakonik od lekarstwa, w którym rozcieńcza się substancje narkotyczne' (*сам* + *варить*), *самовяз* 'klubowy szalik domowej roboty' (*сам* + *вязать*), *самокат* 'motocykl' (*сам* + *катиться*), *самолюб* 'onanizm' (*сам* + *любить*), *саморуб* 'strzykawka do wstrzykiwania narkotyków' (*сам* + *рубить*), *самострок* 'podróbka' (*сам* + *строчить*), *самоход* 'wyjście bez przepustki' (*сам* + *ходить*).

Niektóre złożenia rzeczownikowe powstają w wyniku połączenia związków frazeologicznych. np.: *трясти булками* → *булкотряс* 'dyskoteka', *ломать кайф* → *кайфолом* 'osoba, która psuje dobrą zabawę', *падать на хвост* → *хвостопад* 'człowiek, który lubi bawić się na czyjś koszt', *давить кошек* → *кошкодав* 'stary, wysłużony żołnierz, szczególnie surowy dla młodych żołnierzy', *раздача слонов* → *слонораздача* 'wręczenie nagród', *пудрить мозги* → *мозгопудрилка* 'przedmiot trudny do nauczenia się'. Tak utworzone formacje dowodzą tendencji do wyrażania własnych emocji i stosunku do rzeczywistości (żartobliwego lub krytycznego) za pomocą określeń powstałych w rezultacie językowej gry słów.

W tworzeniu złożzeń dużą rolę odgrywają również cząstki obcego pochodzenia. Formacje utworzone z połączenia elementów należących do dwóch różnych języków, w analizowanym materiale są to grecko-łacińskie oraz angielskie elementy leksykalne, są określane mianem hybryd językowych [Blicharski 1973: 27]. Stanowią one specyficzną kategorię dowcipu językowego. Zawarcie bowiem w jednej strukturze słowotwórczej sprzecznych elementów – wyrażnie obcego tematu i swojskiego sufiksu – staje się źródłem komizmu. W języku rosyjskim mamy cały szereg tworów, które powstały w wyniku łączenia się obcych morfemów z rodzimymi. Najczęściej spotykanymi cząstkami obcojęzycznymi są: *авто-*, *агро-*, *анти-*, *аэро-*, *бензо-*, *психо-*, *фото-* i inne. Występują one w często spotykanych złożeniach, jak chociażby: *автобиография*, *автокультура*, *аэровокзал*, *аэродинамика*, *аэродром*, *бензодвигатель*, *бензопровод*, *биодинамика*, *биолог*, *велодром*, *зоология*, *психоанализ*, *психология*, *телебаиня*, *телеграфия*, *фотоаппарат*, *фотограф*, *фотокопия*.

W socjolekcie młodzieżowym hybrydalne złożenia rzeczownikowe tworzone są najczęściej przez analogię do już istniejących w języku ogólnym złożzeń. Tak utworzone neologizmy analogiczne odgrywają szczególną rolę w słownictwie ekspresywnym, charakterystycznym dla analizowanego socjolektu. Parodiują one wyrazy typowe dla pewnego stylu, pewnej odmiany języka. Nierzadko wzorem formacji analogicznych staje się słownictwo specjalne: techniczne i naukowe. Młodzi ludzie, dodając do rosyjskich rzeczowników cząstki obcojęzyczne zaczerpnięte z języka ogólnego lub slangowego, tworzą liczne żartobliwe określenia osób, przedmiotów, pojazdów lub miejsc. Przyjrzyjmy się niektórym z nich. Jedną z najpopularniejszych cząstek stosowanych przy „konstruowaniu” analizowanych neologizmów jest cząstka *психо-* (psycho-, od gr. *psyche* 'dusza'). Służy ona do tworzenia wyrazów złożonych związanych z psychiką, stanami psychicznymi. W języku młodzieżowym stała się ona podstawą do utworzenia 6 rzeczowników złożonych mających żartobliwy charakter, a nazywających przedmioty i zjawiska związane z psychiką, np.: karetkę pogotowia ratunkowego przewożącą psychicznie chorych pacjentów: *психовоз*, *психовозка*,

szpital psychiatryczny: *психдром*, lekarza psychiatrę: *психолом*, wykładowcę psychologii: *психотерапевт*, (w grach RPG) miejsce, w którym zbierają się uczestnicy gier fabularnych¹, którzy z przyczyn psychologicznych nie mogą kontynuować gry: *психоотстойник*. Częstka *анти-* (grec. anty 'przeciw'), służąca do tworzenia wyrazów złożonych oznaczających rzecz lub zjawisko przeciwstawne, została wykorzystana do utworzenia nazwy wódki, spirytusu: *антизнобин* (*анти* + *знобить* 'trząść'). Pozostałe części występują w mniej licznych przykładach. Częstka *био-* (grec. bios 'życie') sygnalizuje związek znaczeniowy z życiem, żywym organizmem. Została użyta w nazwie określającej dodatkowe zajęcia szkolne z biologii – *биодобавка*, oraz w określeniu postawnej i silnej fizycznie nauczycielki biologii – *биолошадь*; częstka *гидро-* (gr. hydro- 'wodny') wskazuje na związek osoby lub zjawiska z wodą, np. marynarz: *гидросолдат*; częstka *гекто-* (grec. hekto- 'sto') – jednostka miary została wykorzystana do utworzenia żartobliwego określenia butelki wina: *гектопаскаль*.

Intensywniejszy efekt komiczny wywołuje jednak zespolenie odmienne, tj. swojskiego tematu i obcego formantu. Najczęściej spotykane są: *-граф* (*-графия*), *-дром*, *-лог* (*-логия*), *-ман* (*-мания*), *-метр* (*-метрия*), *-ид*, *-скоп* (*-скопия*), *-тека*, *-фил* (*-фильство*, *-филия*), *-фикация*, *-фоб* (*-фобство*, *-фобия*), *-фон*, *-фор*.

Jedną z ciekawszych części jest *-дром* (od grec. dromos 'bieg, biegnia'; ściślej: wyodrębnione z łac. *hippodromus* 'hippodrom', tj. plac do wyścigów konnych). Człon ten wskazuje na związek znaczeniowy wyrazu z drogą, torem, wyścigiem, por. *aerodrom*, *kosmodrom*. Jest on używany do tworzenia złożeni nazywających miejsce, gdzie coś się znajduje, odbywa lub przecho-wuje. W języku rosyjskim występuje w następujących określeniach: *аэродром* 'lotnisko', *велодром* 'tor kolarski', *космодром* 'kosmodrom'. W socjolekcie młodzieżowym w tej grupie znalazło się 18 leksemów. Połączenie komponentu *-дром* z określeniami pochodzącymi między innymi z socjalnych odmian języka spowodowało utworzenie żartobliwych nazw miejsc, np. *сексодром* (3) to 1) 'szerokie łóżko', 2) 'miejsce, mieszkanie, w którym można uprawiać seks', 3) 'miejsce, gdzie znajduje się dużo prostytutek' (*секс* + *-дром*), *тачкодром* (3) – 1) 'parking', 2) 'postój taksówek', 3) 'miejsce sprzedaży samochodów' (*тачка* 'samochód osobowy, taksówka' + *-дром*); są również wulgaryzmy, które, poprzez połączenie z częstką *-дром*, nabierają żartobliwego charakteru, np. *траходром* (2) – 1) 'miejsce, w którym zbierają się prostytutki', 2) 'miejsce, gdzie zazwyczaj uprawia się seks (pokój, łóżko)' (*трах* + *-дром*); pozostałe leksemy reprezentowane są pojedynczymi przykładami, będącymi np. nazwą szpitala psychiatrycznego: *психодром*, stołówek: *кишкодром*, dyskoteki (parkietu do tańca): *тантодром*, miejsca w budyn-

¹ RPG – Role Playing Games – gra fabularna.

ku uniwersytetu, gdzie studenci mogą odpocząć między zajęciami: *сачко-дром* (*сачок* 'nierób, bumelant, wagarowicz, łazik' [Hryniewicz-Admskich 2005: 119] + *-дром*), miejsca, w których autostopowicze („*тюлени*”) najczęściej zatrzymują samochody *тюленедром* (*тюлень* + *-дром*). Niektóre słowa nazywają miejsca, w których spotyka się tylko określona grupa ludzi, np. *гомодром* – to zarówno skwer przy Teatrze Wielkim w Moskwie, jak i okolica stacji metro „*Охотный ряд*” i Rosyjskiego Teatru Młodzieżowego w Moskwie, będącego miejscem spotkań homoseksualistów, *палкодром* 'miejsce, w którym homoseksualiści i prostytutki szukają swoich „klientów”', *хипподром* 'główne miejsce spotkań hipisów w Moskwie przy starym budynku Uniwersytetu Moskiewskiego'. Niektóre określenia nazywają małe powierzchnie, np. podkładkę pod komputerową myszkę: *крысодром*, *мышедром*, *мышкодром* (*крыса/мыш/мышка* + *-дром*). Jeden leksem jest żartobliwym określeniem łysego człowieka *муходром*.

Godne uwagi jest tworzenie złożzeń łączących rosyjski temat z obcojęzyczną częścią *-лог*, lub *-логия*, parodiującą terminy naukowe. Przy jej pomocy tworzymy rzeczowniki określające osoby zajmujące się badaniem, specjalistów różnych dziedzin nauki, określonych w pierwszej części złożenia. Łatwość łączenia różnych stylów językowych oraz upodobnienie młodzieżowych określeń do terminologii specjalistycznej powoduje, że są to konstrukcje bardzo często spotykane w slangu i chętnie wykorzystywane w zabawie językowej w celu stworzenia ekspresywnych określeń. „Uczona” częśćka zostaje tu skontrastowana z potocznymi wyrazami. Młodzież czerpie pomysły ze złożzeń istniejących już w języku i, poprzez analogię do nich, tworzy nowe, często specyficzne, spontaniczne nazwy, potrzebne jej do nazwania osób lub zjawisk, z jakimi się spotykają w codziennych sytuacjach. Podobna sytuacja występuje z członem *-логия*, wskazującym na związek określanego słowa z nauką. Przytoczmy kilka przykładów: *бормотолог* 'alkoholik, który pije tanie czerwone wino' (*бормота*, *бормотать* 'mamrotać' + *-лог*), *кинолог* 'kibic piłkarski, jeżdżący kolejką elektryczną na mecze wyjazdowe swojej drużyny' (*кино* + *-лог*), *таблетолог* 'narkoman, który zażywa tabletki zawierające substancje narkotykowe, lub lekarz', *чирология* 'pedagogika' (*чира* 'nauczycielka' + *-логия*). Częśćka słowotwórcza *-метр* (gr. *metron* 'miara') tworzy nazwy różnych przedmiotów pomiarowych, np. *барометр*, *газометр*, *термометр*. W analizowanym słownictwie odnaleźć można kilka neologizmów utworzonych z zastosowaniem tej częśćki, a są to: *балдометр* 1) 'dowolny przyrząd pomiarowy', 2) 'męski organ płciowy dużego rozmiaru' (*балда* + *-метр*), *газометр* 'odbytnica'; *спидометр* 1) 'przyrząd medyczny służący do analizy krwi na przypadek AIDS', *трахометр*, *елдометр* 'męski organ płciowy', *ялдометр* 'męski organ płciowy dużego rozmiaru'; *напряжометр* 1) 'woltomierz, amperomierz' (przyrząd pomiarowy), 2) 'człowiek, który stwarza nerwowe sytuacje'; *чмонометр* 'degenerat

społeczny' (od słówka *чмо* 'abnegat, degenerat społeczny' [tamże: 153]). Częstka *-фобия* (gr. *phobos* 'strach') to człon wyrazów złożonych oznaczających nieuzasadniony lęk przed jakimiś przedmiotami lub sytuacjami, np. *агорафобия*, *гидрофобия*. Nasunął on młodym ludziom pomysł skorzystania z tego komponentu dla określenia obawy, lęku przed komputerowymi hakerami o ich nieusankcjonowany dostęp do tajnych informacji: *хакерофобия* (*хакер* + *фобия*). Częstka *-тека* oznacza zbiór, skład, pomieszczenie dla jakichś przedmiotów, np. *библиотека*, *картотека*. W analizowanym słownictwie posłużyła ona do utworzenia dwóch żartobliwych określeń miejsc: dyskoteki: *гонотека* (*гонник* + *-тека*), i apteki: *клинотека* (*клин* – halucynacja + *-тека*). Przytoczone powyżej przykłady dowodzą popularności złożeń z elementami obcymi we współczesnym języku młodzieżowym.

W rosyjskim języku młodzieżowym dużą rolę odgrywają zapożyczenia z języka angielskiego. Można je znaleźć również wśród złożeń utworzonych w rezultacie pomysłowych zestawień członów obu języków.

W analizowanym materiale spotkać można czyste złożenia, np.: *вшеконвейер* 'grzebień' (ros. *вши* + *конвейер* ← ang. *conveyor* 'transporter, przenośnik'), *бензоман* 'narkoman wachający benzynę' (ros. *бензин* + *ман* ← ang. *man* 'mężczyzna'), *граффоман* 'entuzjasta sztuki graffiti' (*граффити* + *ман* ← ang. *man*), *колхоман* 'osoba ze wsi' (ros. *колхоз* + *ман* ← ang. *man*), *хохлобаксы* 'waluta Ukrainy' (*хохол* 'Ukrainiec' + *баксы* ← ang. *bucks* 'dolar'), *хохломан* 'Ukrainiec' (ros. *хохол* + *ман* ← ang. *man*).

Na uwagę zasługują również złożenia, których cechą charakterystyczną jest \emptyset interfiksalne, np. *гадмен* 'miliçant' (ros. *гад* + *ман* ← ang. *man*), *качман* 'atleta, kulturysta' (ros. *кач* + *ман* ← ang. *man*), *лохман* 'człowiek bardzo głupi' (ros. *лох* + *ман* ← ang. *man*), *факман* 'mężczyzna prowadzący bardzo aktywne życie pćciowe' (ros. *фак* + *ман* ← ang. *man*), *фарцман* 'osoba skupiająca towary od obcokrajowców' (ros. *фарц* + *ман* ← ang. *man*).

Są też przykłady odwrotnej konstrukcji, tj. do angielskiego tematu dodane zostaje rosyjskie słowo i rosyjski sufiks *-ение*, np. *даблпоещение* 'chodzenie do toalety' (ang. *double* – *дабл* 'toaleta' + *посещение*).

Pomysłowymi złożeniami są określenia będące połączeniem częstki łacińskiej lub greckiej z nazwą angielską. Przytoczmy przykłady: *автохэнд* 'onanizm' (*auto-* 'automatyczny, samoczynny' + *хэнд* ← ang. *hand* 'ręka'), *антифейс* 'zad człowieka' (*анти* + *фейс* ← ang. *face* 'twarz'), *гейология* 'homoseksuologia' (*гей* ← ang. *gay* 'homoseksualista' + gr. *логия* 'nauka'), *спидометр* 'przyrząd medyczny służący do analizy krwi na obecność AIDS' (*спид* ← AIDS + gr. *-метр* 'miara').

Przedstawiona powyżej analiza wyrazów złożonych dowodzi dużej aktywności i kreatywności językowej młodych Rosjan. Wiele z tych młodzieżowych neologizmów powstało w oparciu o istniejące już w języku wzorce. Poprzez przeplatanie ze sobą różnych części mowy, parodiowanie

oficjalnych terminów naukowych, łączenie wyrazów rosyjskich z zapożyczeniami z języków obcych tworzone są nieszablonowe (de)formacje będące oryginalnym źródłem ekspresji, tak istotnej w młodzieżowym slangu.

Bibliografia

- B l i c h a r s k i M. 1973. *Złożenia rzeczownikowe współczesnego języka rosyjskiego*, Opole: WSP.
- B l i c h a r s k i M. 1977. *Złożenia imienne w języku rosyjskim i polskim. Studium konfrontatywne*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- G r a b i a s S. 2001. *Język w zachowaniach społecznych*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- H r y n k i e w i c z - A d a m s k i c h B. 2005. *Rosyjsko-polski słownik innowacji leksykalnych*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- K a l i s z a n J. 1995. *Kompresja strukturalna w nowym słownictwie rosyjskim*, „Studia Rossica Posnaniensia”, nr XXVI, s. 167–172.
- Н и к и т и н а Т. Г. 2009. *Молодежный сленг. Толковый словарь: около 20 000 слов и фразеологизмов*, Москва: АСТ, Астрель.

